

o. Waldemar Kapeć OP

Różaniec w dominikańskiej tradycji

„Dałby Bóg, aby wszyscy chrześcijanie jak najgorliwiej garnęli się do Różańca św. Miły Boże – jakby przez to wzrosła wiara katolików, jakby na tym wiele zyskała miłość chrześcijańska, jakby rozkrzewiły się cnoty, zasługi i objawy chrześcijańskiego życia: jako pokój, zgoda i duch jedności braterskiej – jednym słowem: jedna by była wiara umysłów i jedność pobożnego postępowania.” (*O. Justyn Miechowita OP, + 1649 r.*)¹

Początki modlitwy różańcowej w zakonie dominikanów nie są w publikacjach przedstawiane dość jasno. Chociaż zachowało się w tradycji Kościoła przekonanie, że to św. Dominik w XIII w. wprowadził Różaniec, to raz po raz spotykamy nowe publikacje, w których usiłuje się podważyć fakty. Literatury na temat modlitwy różańcowej jest bardzo dużo – od opracowań naukowych po książkowe pomoce do odprawiania Różańca.² Warto więc na początku zasygnalizować choćby niektóre przykłady opracowań z dostępnej po polsku literatury, które odbierają św. Dominikowi Guzmanowi chwałę wprowadzenia nowej formy modlitwy różańcowej w miejsce odmawiania określonej liczby Pater noster i Ave Maria:

¹⁰ W książce o. Guy Boduelle OP, „Dominik czyli łaska słowa”³, stwierdza, że „Różaniec spopularyzował Alan de la Roche (1428-1475), dominikanin bretoński mający opinię świętego... Gdzie w tym wszystkim św. Dominik ? Jest lansowane twierdzenie, że to właśnie bł. Alan de la Roche w

¹ Justyn Miechowita, *Discursus praedicabilis super Litanias Lauretanis Bmae Virg. Mariae...*, (*Discursus XXXIII*), Luthetiae Parisiorum 1642

² Zob. wybór bibliografii.

³ Boduelle G., *Dominik czyli łaska słowa*, Poznań 1987, s. 262. (Wyd. W drodze).

swojej gorliwości rozpowszechniania Różańca chciał przypisać autorstwo tej modlitwy patriarsze swego zakonu, odwołując się przy tym do świadectw, co prawda trochę niepewnych.”⁴ Takie stwierdzenie nasuwa dwa pytania. Pierwsze - dlaczego tak świątobliwy człowiek miałby kłamać i swoje zasługi przypisywać św. Dominikowi, żyjącemu 100 lat wcześniej od niego. Drugie – źródła, na których opierał się bł. Alan, rzetelny historyk musi jednoznacznie określić - czy są one pewne czy nie pewne ? Dlaczego źródła o powstaniu Dominikowej koncepcji Różańca dla bł. Alana były pewne ?

² Również wydawnictwo dominikańskie (W drodze) opublikowało książkę o Różańcu R. Scherschela.⁵ Autor przedstawia poglądy K.J. Klinkhammera, Th. Essera i P. von Loë. Ten ostatni powołując się na obraz Matki Bożej Różańcowej w Muret (upamiętniający zwycięstwo na heretykami w 1213 r.), nie może się zdecydować – czy św. Dominik był ojcem modlitwy różańcowej, czy tylko tym, który chętnie odprawiał taką formę modlitwy.⁶ Natomiast po omówieniu różnych opinii sam Scherschel stwierdza, że „... tradycyjny pogląd, iż Różaniec jako całość wywodzi się od św. Dominika, założyciela zakonu dominikanów, nie da się historycznie utrzymać, ponieważ niektóre z jego elementów były wyraźnie wypracowane przed Dominikiem... A przecież właśnie to pojęcie o Dominiku jako ojcu Różańca było aż po nasz wiek, jako samo przez się zrozumiałe, reprezentowane w encyklikach papieskich i hasłach leksykonów, zapewne pod wrażeniem ikonografii.”⁷ R. Scherschel nie podaje jednak, na czym polegała właśnie od św. Dominika modlitwa różańcowa. Czy tylko na seryjnym odmawianiu 50 albo 150 Ave Maria ? Co wniósł św. Dominik Guzman do modlitwy różańcowej, skoro dopiero w XIV w. Adolf z Essen i w XV w. Dominik z Prus,⁸ obaj kartuzi, wpadli na pomysł wprowadzenia stałych tajemnic różańcowych, które przetrwały do dzisiaj ? Co począć z innym

⁴ J. w., s. 262.

⁵ Scherschel R., Różaniec – modlitwa Jezusowa Zachodu, Poznań 1988.

⁶ J.w., s. 101 (przypis 301).

⁷ J.w., s. 100-101.

⁸ J.w., s.102-105.

dominikaninem, o. Jakubem Sprengerem (1436-1496),⁹ któremu jako założycielowi bractwa różańcowego w Kolonii, przypisuje się podział tajemnic różańcowych na radosne, bolesne i chwalebne ?

³⁰ Właśnie pod wyraźnym wpływem wspomnianej książki Scherschela wydaje się być autor hasła: „Różaniec” w Leksykonie duchowości katolickiej.¹⁰ Tutaj w bardzo ubogiej bibliografii, po hasle, nie ma ani jednej miarodajnej publikacji dominikańskiej, nawet polskiej. Natomiast o roli św. Dominika Guzmana w kształtowaniu Różańca autor odwołuje się do „legendy” przekazanej przez bł. Alana de la Roche.¹¹ Czyżby forma modlitwy zmodyfikowanej przez św. Dominika miała opierać się na dzisiejszym rozumieniu legendy ? Jak w tej sytuacji mamy traktować encykliki papieskie (Magisterium Kościoła !), które wiele razy wskazują na św. Dominika, od którego zaczyna się Różaniec w formie, jak dotrwała do dzisiaj w Kościele ?

³⁰ „Przez długi czas powstanie Różańca kojarzono z postacią św. Dominika, który miał go ‘otrzymać’ od Matki Bożej podczas objawienia. Jednak Różaniec powstawał przez wieki i nie sposób przypisać jego ‘wynalezienia’ jednemu człowiekowi.”¹² Znowu kolejne pomijanie wyjaśnienia, na czym polegała rola św. Dominika w reformie Różańca.

1. Początki Różańca według źródeł dominikańskich

Nie ma uzasadnionych podstaw, aby dzieło bł. Alana de Rupe¹³ traktować jako jeszcze jedną z ksiązek, które zostały napisane pod wpływem naiwnej pobożności. W swoim dziele bł. Alan oparł się na dwóch dziełach, z których

⁹ Boduelle G., Dominik..., dz. cyt., s.262

¹⁰ Kłak T., Różaniec, w: Leksykon duchowości katolickiej, Lublin - Kraków 2000, s. 768-773.

¹¹ J. w., s. 770. Pojęcie legendy dzisiaj jest inne. Sugeruje ono rozmijanie się z prawdą i jest bliskie bajki. Dawniej – legenda była formą przekazu dzieła, które powinien znać człowiek uznający się za wykształconego (legendum est - to, co należy koniecznie przeczytać).

¹² Kempny R., Prostota i głębia, w: www. Opoka.pl (Laboratorim kultury i wiary) z 07.11.2002

¹³ Alanus de Rupe OP, Tractatus de Ortu, Progressu Psalterio Christi et Mariae, Eiusque Confraternitatis, Neapoli 1630 et 1665.

korzystał w bibliotece dominikanów w Gandawie: na traktatach, żyjących w czasach św. Dominika, o. Jana de Monte („Mariale”) i o. Tomasza de Templo („De miraculis Beatae Mariae Virginis”). Dzieła te widział również w bibliotece dominikanów kolońskich o. Michał de Lille, uczeń bł. Alana.¹⁴ Na Jana de Muris i Tomasza de Templo powołują się jeszcze inni dominikańscy historycy jak: Lusitanus, Taegemus, Plodinus i Antoninus Senesis. Ich rozprawy były w rękopisach i zaginęły.¹⁵ O. Maxim Gorce OP, dominikańskich historyk, jest zdania, że dzieło bł. Alana jest sumiennym opracowaniem i przypuszcza, że źródła, na które powołuje się Alan zaginęły w Gandawie podczas wojen religijnych.¹⁶

Kolejnym ważnym źródłem dotyczącym początku Różańca u dominikanów jest rękopis 12483 odkryty przez o. Gorce w Bibliotece Narodowej w Paryżu.¹⁷ Manuskryp pochodzi z XIV w. i zawiera poemat, którego myślą przewodnią jest, że św. Dominik ze swoim zakonem byli apostołami Ave Maria, powiązanego w różane wieńce. Róże w wieńcach miały trzy kolory: biały, czerwony i złocisty, co później dla bł. Alana jest symbolem trzech części Różańca.

O. Konstanty Żukiewicz OP twierdzi, że poważnym źródłem powstania Dominikowej formy Różańca jest jeszcze tradycja Zakonu i to tradycja poważna i ostrożna, nosząca na sobie pieczęcie papieży rzymskich, którzy ilekroć mówili o Różańcu, wskazują zawsze na Najświętszą Maryję Pannę, która objawiła go św. Dominikowi.¹⁸

2. Modlitwa różańcowa w XIII w.

¹⁴ Żukiewicz K. OP, *Królowa Różańca św. w Kościele i w Polsce*, t. I, Lwów 1934, s. 22.

¹⁵ O. K. Żukiewicz tę informację podaje na podstawie kwerendy w seryjnych wydawnictwach dominikańskich: *Monumenta i Bibliothecae* – dz. cyt. s. 116.

¹⁶ Opinia podana za o. Żukiewiczem, j.w., s. 22.

¹⁷ Gorce M. OP, *Le Rosaire et ses antécédents historiques d'après le manuscrit 12483*, fods francais de la Bibliotheque National Paris, Paris 1931.

¹⁸ Żukiewicz K., *Królowa Różańca św. ...*, dz. cyt. s. 23. Zob. *Acta S. Sedis de Rosario*, t. I-IV, Lugduni 1890/91.

Niewątpliwie jednym z najlepszych opracowań na temat dominikańskiej koncepcji Różańca jest opracowanie o. D. Mozarda OP¹⁹. Autor w oparciu o dokumenty podaje, jak kształtowały się poszczególne elementy Różańca.

2.1 Formuła „Ave Maria”

Początkowo powtarzano jedynie wezwanie; „Ave Maria”. W ciągu XIII w. dodano dalszy ciąg „Pozdrowienia Anielskiego”, ale bez imienia „Jezus”. W praktyce odprawiania różańca – kapłan mówił słowa: „, Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum”, a wierni lub zakonnicy odpowiadali: „, Benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tuis.” Dopiero pod koniec XIII i na początku XIV w., na polecenie papieży Urbana IV i Jana XII, zaczęto dodawać to Imię Jezus.²⁰

2.2 Podział Różańca na części i dziesiątki

Różaniec podobnie jak Psalterz dzielono na trzy części, czyli po 50 Ave Maria.²¹ Natomiast podział Różańca już w XIII w. na dziesiątki przedzielone większymi paciorkami, co można stwierdzić na podstawie posągu Gerarda Templariusza z 1273 w Naudrin koło Liège i manuskryptu XIII w. pouczającym o dzieleniu „Pozdrowień Anielskich” przez większe paciorki oznaczające „Pater noster”.²²

2.3 Dodawanie „Gloria Patri...”

Według świadectwa Jana de Maily z 1240 r. można stwierdzić, że już wtedy, na wzór odmawiania Psalterza z Biblii, dodawano „Gloria Patri”.²³

2.4 Połączenie odmawiania Różańca z rozmyślaniem

Przed reformą wprowadzaną przez św. Dominika odmawianie Różańca wiązało się jedynie ze świadomym recytowaniem określonej liczby Pater Noster, Ave Maria i Gloria Patri. Św. Dominik rozpoczął łączenie odmawiania

¹⁹ Mozard D., *Etude sur les origines du Rosaire*, Lyon 1911.

²⁰ Mozard D., j. w., s. 136-137.

²¹ J. w., s. 149; Żukiewicz K., *Królowa Różańca...*, dz. cyt., s. 126.

²² Mozard D., dz. cyt., s. 149.

²³ J. w., s. 154.

Różańca z rozważaniem tajemnic wiary. O. Garrigou-Lagrange tak to ujmuje: „Najświętsza Maryja Panna objawiła św. Dominikowi rodzaj modlitwy, do tamtej pory nieznanej, która, jak powiedziała, będzie jedną z najskuteczniejszych broni w walce z błędami i trudnościami. Pod Jej natchnieniem św. Dominik udał się do zamieszkiwanych przez heretyków wiosek, zgromadził tłumy i nauczał go o misteriach zbawienia – wcieleniu, odkupieniu, życiu wiecznym. Zgodnie z tym, o czym go pouczyła Maryja, dokonał on rozróżnienia pomiędzy różnymi rodzajami tajemnic i po krótkim pouczeniu odmawiał 10 Zdrowaś Maryjo. To, czego nie zdołało uczynić słowo kaznodziei, dokonywała w sercach ludzkich słodka modlitwa. Jak obiecała Maryja, okazało się to najbardziej owocną formą przepowiadania.”²⁴

Pełne zrozumienie dominikańskiej koncepcji Różańca wykazał również Wincenty Łaszewski, skoro swoje opracowanie opatrzył tytułem: „Katechizm w tajemnicach różańcowych”.²⁵

Należy więc wnioskować, że rozważane tajemnice w Różańcu były zmienne, czyli stosowne do tematu katechezy. Zachowały się przykłady łączenia modlitwy ustnej z rozmyślaniami:

2.4.1. *Romeus de Livia OP (+ 1261)* odmawiał po 1000 razy Zdrowaś, a równocześnie Tajemnice Wcielenia nosił w swoim sercu.²⁶

2.2.2. *O. Seweryn Lubomlczyk OP*, promotor kanonizacji św. Jacka Odrowąża (+ 1257) podaje, że św. Jacek Odrowąż na wzór św. Dominika, tak był oddany Najświętszej Pannie, tak, iż wszystkie noce ze łzami Jej oddawał w opiekę, a w radości i płaczu Tajemnice Wcielenia rozważał.²⁷

2.4.2. Według poematu angielskiego z 1310 r. Matka Boska poucza młodego człowieka, jak ma odprawiać Różaniec: „Pierwszą część

²⁴ Feeney R., *The Rosary*, w: *The Little Summma*, (bez miejsca wydania), 1993, s. 18.

²⁵ Łaszewski W., *Katechizm w tajemnicach różańcowych*, Warszawa 1998.

²⁶ Mozard d., dz. cyt. s. 165.

²⁷ Severinus Lubomlczyk OP, *De vita, miraculis et actis canonizationis s. Hyacinthi Confessoris Ord. Praed.*, Romae 1594 et Cracoviae 1595.

odmawiaj rano na pamiątkę mojego Zwiastowania, drugą w południe na pamiątkę męki mojego Syna, trzecia na pamiątkę mojego Wniebowzięcia,”²⁸

2.4.3. O. Konstanty Żukiewicz twierdził, że widział w muzeach m.in. w Heidelbergu zabytki z 1418 r., które przedstawiały tajemnice różańcowe podobne do dzisiejszych.²⁹

Przez termin: „Tajemnice Wcielenia”, jako „pars pro toto”, zostały określone wszystkie tajemnice wiary związane z życiem Jezusa i Maryi. Wydaje się jednak, że wprowadzenie 15 tajemnic różańcowych odbiega od intencji św. Dominika, który na pewno w katechezach różańcowych zamierzał przepowiadać całą Ewangelię. Z przyjętych dotychczas tajemnic jasno wynika, że nastąpiło opuszczenie wydarzeń ewangelicznych i nauki Jezusa. Istnieje przerwa czasowa: od „Znalezienia 12-letniego Pana Jezusa w świątyni” do „Modlitwy Pana Jezusa w Ogrójcu”. Potwierdzenie takiego opuszczenia są zaproponowane przez Jana Pawła II tzw. Tajemnice światła”, w których mamy rozważać fakty i słowa z publicznej działalności Pana Jezusa. Być może, Ojciec św. odświeżył intencje św. Dominika. (Znany u dominikanów od XIII w. Różaniec do Imienia Jezus ma powtarzające się wezwanie: „Jezusie, Synu Boga Żywego, zmiłuj się nad nami” oraz inne tajemnice niż Różaniec N.M.P.³⁰) Stąd błędne jest twierdzenie, że „Konkretna forma tej modlitwy z medytowaniem poszczególnych tajemnic rozwinęła się w początku XV w. w trewirskim klasztorze kartuzów św. Albana.”³¹

W „Vitae fratrum” zachowało się opowiadanie o kartuzie, który prosił Maryję: „Pani moja, naucz mnie Ciebie czcić, kochać i uwielbiać.” Na to

²⁸ Mozard D., dz. cyt. s. 165-166.

²⁹ Żukiewicz K., dz. cyt., s. 449.

³⁰ To nabożeństwo jest jeszcze odprawiane w niektórych kościołach dominikańskich w Nowy Rok (w Ewangelii – nadanie imienia Jezus). Stąd u dominikanów w Lublinie znajduje się przy łuku tęczowym ołtarz różańcowy Imienia Jezus. Istniały również Bractwo Imienia Jezus.

³¹ Kłak T., Różaniec, dz. cyt., s. 770.

otrzymał odpowiedź: „Idź do braci kaznodziejów, bo oni są moimi braćmi, oni cię nauczą.” I poszedł na naukę modlitwy różańcowej do dominikanów.³²

Natomiast należy uznać udział kartuzów we wprowadzanie 15 tajemnic i docenić XV-wieczne powiększenie liczby klauzul (jako dopowiedzeń) do Imienia Jezus w „Zdrowaś”. Miały one za zadanie podtrzymywanie rozmyślania podczas odmawiania konkretnej tajemnicy Różańca.³³

Nie wolno więc pozbawiać św. Dominika zasługi wprowadzenia nowej koncepcji Różańca, czyli łączenia modlitwy ustnej z rozmyślaniem. Kanon tajemnic różańcowy powstaje w XIV i XV, który, jak wyżej stwierdzono, zawęży tematykę rozważań, ale początek takiej formy odprawiania Różańca należy jednak pozostawić zasłudze św. Dominika w XIII w.

W XVII w. miały miejsce próby odebrania tej zasługi św. Dominikowi. Otóż, w 1663 r. pojawił się tzw. „Różaniec seraficki” i na obrazach przedstawiano Maryję, która podaje różaniec św. Franciszkowi i św. Klarze. Podobnie w 1683 r. zaczęto malować obrazy Maryi, która podaje różaniec jezuitom. Na jezuickich obrazach umieszczano napis: „ Bogarodzica ze swoim Synem daje natchnienie i poleca Towarzystwu Jezusowemu ustanawianie stowarzyszeń różańcowych.” Franciszkański i jezuicki podstęp został zakazany przez Stolicę Apostolską dekretem z 9 lutego 1683 r.³⁴

3. Różaniec w życiu dominikańskim

Modlitwa różańcowa wspólna, prywatna i głoszenie kazań o Różańcu oraz rozważań różańcowych zajmują zasadnicze miejsce w charyzmacie kaznodziejskim dominikanów. Pracą bez końca było by zbieranie i przedstawianie, jak poszczególni dominikanie oddawali się modlitwie

³² Gerard de Frachet, *Vitae fratrum*, w: *Monumenta Ordinis Praedicatorum. Historica*. t. I, Romae 1897, s. 42 i ns.

³³ Scherschel R., dz. cyt. s. 128 i ns. (Klauzule różańcowe Dominika z Prus).

³⁴ *Acta S. Sedis de Rosario*, Lugduni 1890-1891, t. II, s. 679-682.

różańcowej, jak ją przeżywali i jak rozprzestrzeniali przez działalność apostołską. Wiele przykładów umiłowania modlitwy różańcowej znajduje się choćby w historii pierwszych dominikanów i dominikanek zatytułowanej: „Vitae fratrum”.³⁵ Ta jednak publikacja nie oddaje stopnia rozmiłowania zakonu w modlitwie różańcowej i głoszenia jej przez wieki. Była to modlitwa i ewangelizacja. Stąd słusznie została ona nazwana przez współczesnego pisarza: „Katechizm w tajemnicach różańcowych”.³⁶ Poniżej więc zostały podane tylko niektóre przykłady umiłowania i rozpowszechniania Różańca, które zostały utrwalone przez publikacje. Nie było w historii zakonu kapłana, brata, siostry klauzurowej i tercjarzy, którzy by na swój sposób nie byli związani z taką formą modlitwy. Oni nie prowadzili statystyk odmawianych Różańców i wygłoszonych kazań różańcowych. Prawie 800-letnia praca zakonu w tej dziedzinie i jej owoce pozostają znane jedynie Panu Bogu i Maryi, Królowej Różańca św. Oto dominikanie, po św. Dominiku, szczególnie zasłużeni dla modlitwy różańcowej:

Bł. Jordan z Saksonii OP (+ 1237), generał zakonu – często wypowiadał modlitwę: „Przyjmij Najśłodsza Dziewico Maryjo, słowa, które Tobie od Pana są powtarzane przez Anioła” i odmawiał niekończące się różańce.³⁷

Czcigodny Romeus de Livia OP (+ 1261) – nie mógł się nasycić słodyczą Pozdrowienia Anielskiego, umarł zapatrzony w wizje Bogurodzicy z różańcem, który sam sobie w wykonał.³⁸

Św. Małgorzata Węgierska OP, córka króla Beli IV (+ 1242) – nigdy nie zaniedbywała odmawiania różańca, a powiększała ich liczbę szczególnie w święta Matki Bożej.³⁹

Św. Rajmund z Pennafort OP, trzeci generał zakonu (+ 1275) – „Bogurodzicę nieustannie wzywał” i pragnął do wiernych przybliżyć Maryję

³⁵ Gerard de Frachet, Vitae fratrum, dz. cyt.

³⁶ Łaszczewski W., Katechizm w tajemnicach różańcowych, Warszawa 1998.

³⁷ Informacja od Mozard D., dz. cyt., s. 56 (za Vitae fratrum, j.w.)

³⁸ J. w., s. 107.

³⁹ Żukiewicz K., Królowa Różańca..., dz. cyt., s. 138 (za Vitae fratrum, j. w.).

jako Twórczynię Różańca szczególnie w święto Zwiastowania N.M.P., które było patronalnym dla bractw różańcowych.⁴⁰

Bł. Benwenuta Bojani OP (+ 1292) – słynęła z rekordowej liczny odmawiania różańców.⁴¹

Św. Agnieszka z Montepolitiano OP (+ 1317) – w czasie odmawiania tajemnicy Wniebowzięcie N.M.P. ukazała się jej Matka Boska z Dzieciątkiem i pozwoliła jej potrzymać Dzieciątko na rękach.⁴²

Św. Katarzyna ze Sieny OP (+ 1380) – „Malutka czołgając się po schodach, odmawiała Anielskie Pozdrowienie i to jest jej najmilszą zabawką.”⁴³

Św. Albert Wielki OP (+ 1280), autor „Biblia Mariana” i „Mariale” – jego przywiązanie do różańca mają potwierdzać słowa: „Pozdrawiam Ją jak najczęściej – niech nie odchodzi z ust, niech nie odchodzi z serca...”⁴⁴

Św. Tomasz z Akwinu OP (+ 1274) – „... filiali quoque erga Deiparam Virginem Mariam pietate flagravit”⁴⁵, jeden z fragmentów jego dzieł sugeruje podział różańca na trzy części: „Chrystusa w Najświętszym Sakramencie potrzeba tak samo adorować, jakbyśmy Go widzieli w ramionach Dziewicy, rozpiętego na krzyżu i siedzącego po prawicy Ojca.”⁴⁶

Bł. Henryk Suzo OP (+ 1366) - w miesiącu maju, na 6 wieków przed wprowadzeniem nabożeństwa majowego, przystraja figury Matki Bożej. Jest to łączenie wieńców z kwiatów z wieńcami modlitwy Ave Maria.⁴⁷

Bł. Rajmund z Kapui OP (+ 1399) – przeprowadzając reformę zakonu, odnawia zaniedbane nabożeństwo różańcowe.⁴⁸

⁴⁰ Mozard D., dz. cyt., s. 65.

⁴¹ Mozard. D., j. w., s. 107.

⁴² Szymak G., Prerogatywy Zakonu Kaznodziejskiego, z faworów, łask i dobrodziejstw osobliwszych sobie od swej matki i opiekunki, nieba i ziemi królowej ś. Maryi Panny dotąd świadczonych, z kronik dawnych zebranych, Wilno 1755, s. 327.

⁴³ Żukiewicz k., dz. cyt. , 168.

⁴⁴ J. w., s. 175; Por. Kostecki R., Św. Albert Wielki, Lwów 1930, s. 134 i 142.

⁴⁵ Proprium Officiorum Ordinis Praedicatorum, Romae 1982, p. 63.

⁴⁶ Żukiewicz K., dz. cyt. s. 181. Por. S. Thomas Aq., Summa Th., p. I, q. 26, ad 6.

⁴⁷ J. w., Żukiewicz K., dz. cyt., s. 190.

⁴⁸ Żukiewicz K., dz. cyt., s. 195.

Bł. Jan Dominici OP, kardynał (+ 1419) – głosi modlitwę różańcową i sam rozdaje różańce.⁴⁹

Św. Wncenty Ferreriusz OP (+ 1419), apostoł modlitwy różańcowej. Swój różaniec podarował przed śmiercią Joannie, księżnej bretońskiej, który jako relikwie był przechowywany w kościele w Nantes.⁵⁰

Bł. Fra Angelico de Fiesole OP (1387-1455), malarz. Namalował tajemnice różańcowe ze św. Dominikiem, który je rozważa.⁵¹

O. Jakub Sprenger OP (1436-1496) – w czasie modlitwy przed figurą Maryi w Kolonii miał usłyszeć Jej polecenie: „Czemu szukasz nowych sposobów, kiedy masz stary i wypróbowany w moim Różańcu.”⁵² Jemu również przypisuje się wprowadzenie do różańca tajemnic radosnych, bolesnych i chwalebnych.⁵³

Bł. Jan Amato OP (+ 1538) – miał otrzymać polecenie od Maryi: „Głoś mój różaniec”. Różańcem uzdrawiał chorych.⁵⁴

O. Tomasz od św. Jana OP (+ 1560) – w Puebla de la Angelos (Meksyk) gromadził tłumy wiernych na kazaniach różańcowych. Wprowadzał odmawianie różańca w szpitalach i więzieniach.⁵⁵

Św. Ludwik Bertrand OP (1526-1581) – misjonarz Ameryki Łacińskiej. Swoje nauki misyjne wiązał z głoszeniem modlitwy różańcowej. Słynął z rozdawania różańców. Kiedyś miał powiedzieć swojemu przyjacielowi o Różańcu: „ Weź go, bo on uzdrawiał chorych, nawracał grzeszników i nawet wskrzesił umarłą.”⁵⁶

Św. Pius V OP, papież (1504-1572) – na pamiątkę różańcowego zwycięstwa nad Turkami w bitwie pod Lepanto (1571 r.) w 1572 r. ustanowił

⁴⁹ J. w., s. 195.

⁵⁰ Mozard D., dz. cyt., s. 264.

⁵¹ Żukiewicz K., dz. cyt., s. 204 i 449.

⁵² J. w., s. 229.

⁵³ Scherschel R., Różaniec..., dz. cyt.

⁵⁴ Żukiewicz K., dz. cyt., s. 228.

⁵⁵ J. w., s. 263.

⁵⁶ Proprium OP, dz. cyt., s. 434; Żukiewicz K., dz. cyt., s. 264-265.

święto Matki Boskiej Zwycięskiej, które potem jako Królowej Różańca św.⁵⁷ (O. Żukiewicz OP za Aktami Stolicy Apostolskiej dotyczących różańca wylicza tzw. zwycięstwa różańcowe (około 40) z lat 1212-1716.⁵⁸

Św. Katarzyna de Ricci OP (+ 1590) – mówiono o niej, że w dzieciństwie Anioł Stróż nauczył ją odmawiania różańca. Kiedyś przy odmawianiu V tajemnicy radosnej ukazała się jej Matka Boża z Dzieciątkiem.⁵⁹

Św. Róża z Limy OP (1586-1617) – modlitwę różańcową nazywała „szyciem sukni dla Matki Bożej”, wyliczając kolejno z jakich i ilu modlitw ma się składać każda z części Jej okrycia.⁶⁰

Bł. Alfons Navarette OP (+ 1617) – poniósł śmierć męczeńską ze 107 towarzyszami w Japonii (dominikanie, tercjarze i osoby bliżej nieznane). Nazywano ich „Braćmi Różańcowymi”.⁶¹

O. Antonin z Przemyśla OP (+ 1619) – kaznodzieja i pisarz różańcowy. Pozostało po nim dzieło: „Różaniec, pospolicie różany wianek Najśw. Panny Maryi, Matki Bożej”, Kraków 1583⁶²

O. Fabian Birkowski OP (+ 1636) – słynny kaznodzieja. Opublikował dzieło p.t.: „Żywot wyznawcy św. Dominika...” (Kraków 1626), w który dość dużo miejsca poświęca Różańcowi.⁶³

O. Abraham Bzowski OP (1567-1637) – słynny historyk Kościoła, wybitny kaznodzieja założyciel wielu bractw różańcowych w Krakowie i Wrocławiu. Opublikował: „Florida mariana...” (Wenecja 1612), „Monile gemmeum divae Virginis Deiparenti...” (Kolonia 1615), „Trilogium B. Virginis...” (Wenecja 1596), „Rosarium seu exercitia pietatis christianae...” (Poznań 1599), „Różaniec Panny Maryi...” (Kraków 1600).⁶⁴

⁵⁷ Proprium Officiorum Ordinis Praedicatorum, Romae 1982, p. 171.

⁵⁸ Żukiewicz K., dz. cyt., s. 251-253.

⁵⁹ J. w., s. 227.

⁶⁰ Proprium OP, dz. cyt., s. 345; Żukiewicz K., dz. cyt., s. 267-269.

⁶¹ J. w., s. 475-476; Żukiewicz K., dz. cyt., s. 256.

⁶² Barącz S., Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce, Lwów 1861, t. II, s. 78.

⁶³ J. w., s. 105.

⁶⁴ J. w., s. 125-126.

Św. Jan Macias OP (+ 1645) – brat zakonny z Limy. Od dzieciństwa codziennie odmawiał: pierwszą część Różańca – za dusze w czyśćcu, drugą – o nawrócenie grzeszników i trzecią – rozszerzenie wiary katolickiej.⁶⁵

O. Błażej Derey OP (+ 1645) – kaznodzieja, kompozytor. Wydał drukiem „Pieśni nabożne które przy gromadnym odprawianiu różańców...” (Kraków 1644, reprint – PAX Warszawa 1977).⁶⁶

Bł. Franciszek Capillas OP (+ 1648) – zamordowany w Chinach. Do końca trzymał różaniec w rękach.⁶⁷

O. Mikołaj Rudolphi OP (+ 1650), generał zakonu – jego list z 2 lutego 1631 r. stał się udokumentowanym hymnem pochwalnym na cześć Królowej Różańca św. Napisał m.in.: „Salomon w czasie epidemii kazał wygnąć czarodziejów i znachorów, a nadzieję pokładać w Bogu. Tak też i my mamy Najłaskawszą Dziewicę Różańcową, do której należy się zwracać podczas kłopotów, aby Ona wspierała nas według niepojętej swojej możliwości.” Podaje szereg przykładów wstawiennictwa Maryi.⁶⁸

O. Antoni la Quieu OP (+ 1676) – o nim to pisał wcześniej wspomniany O. Mikołaj Rudolphi: „ Zdrowaś Maryjo nie milkło na jego ustach wtedy, gdy chodził, mówił, czy spoczywał, a głosząc modlitwę różańcową przemieniał się i wpadał w ekstazę.” Przez jakiś czas był w zakonie generalnym promotorem Różańca.⁶⁹

Św. Ludwik Grignon (+ 1716) – kapłan, tercjarz dominikański, „Ojciec z wielkim różańcem”. W opinii dominikanów Różaniec stał się dla niego natchnieniem do wprowadzania „Niewolnictwa N.M.P.”⁷⁰ Napisał dzieło na temat Różańca (Le secret admirable du très saint Rosaire.⁷¹

⁶⁵ Proprium OP, dz. cyt., s. 374-375; Żukiewicz K., dz. cyt., s. 269-270.

⁶⁶ Barącz S., dz. cyt., s. 142.

⁶⁷ Proprium OP, dz. cyt., s. 476; Żukiewicz K., dz. cyt., s. 277.

⁶⁸ Acta S. Sedis de Rosario, Lugduni 1890-1891, s. 1060-1070.

⁶⁹ J. w., s. 1342.

⁷⁰ Żukiewicz K., dz. cyt., s. 306-318.

⁷¹ Polskie tłumaczenie – Przedziwny sekret Różańca, Rzym 1960.

O. Tomasz Mamachi OP w 1792 r. na polecenie generała zakonu rozpoczął pisanie tzw. „Roczników Zakonu”, w których podaje wyczerpujące informacje o początkach różańca.⁷²

O. Bazyli Jastrzębski OP – wydał „Uwagi duchowne albo dyskursy nabożne na tajemnice Różańca świętego” (Kraków 1670)

O. Justyn Miechowita OP (1594-1644) – słynny kaznodzieja i mariolog. Opublikował „Discursus praedicabilis super litanias Lauretanus B.M.V...” (Paryż 1642).⁷³

O. Tomasz Kruszewski OP (+ 1718) – związany był z sanktuarium maryjnym w Podkamieniu (dzisiaj Ukraina). Opublikował pracę o tym miejscu p.t.: „Góra Różańca świętego...” (Podkamień 1716)⁷⁴

O. Cyprian Sapecki OP (+ 1724) – opublikował dzieło; „Różaniec Kaznodziejski” (Kraków 1718 i wydanie poszerzone Kraków 1720).⁷⁵

O. Grzegorz Szymak OP (+ 1775) – kaznodzieja prowincji litewskiej. Napisał i opublikował: „Żywoty Świętych Pańskich Zakonu Kaznodziejskiego” (Wilno 1760) i „Prerogatywy Zakonu Kaznodziejskiego...” (Wilno 1755). Obie prace zawierają szereg powiązań z modlitwą różańcową

O. Jakub Falkowski OP (1778-1836) – słynny kaznodzieja prowincji litewskiej i organmistrz. Opublikował „Ogród różany...” (Wilno 1822)

O. Henryk Dominik Lacordaire OP (+ 1861) – kazaniem różańcowymi leczy Francję po rewolucji, w 1855 r. w Prouille (Francja), kolebce Różańca z czasów św. Dominika, buduje nowy kościół p.w. Ave Maria.⁷⁶⁷⁷

O. Jacek Cormier OP (+ 1917) – w 1880 r. ze składek zakonu wykupił cały teren (w Prouille) związany z dominikańskimi początkami Różańca.⁷⁸ O

⁷² J. w., s. 1377.

⁷³ J. w., s. 177.

⁷⁴ J. w., s. 194.

⁷⁵ J. w., s. 247.

⁷⁶ Żukiewicz K., dz, cyt., s. 3611-362.

⁷⁷ Księga Zmarłych braci i ojców Polskiej Prowincji Dominikanów p.w. Św. Jacka Odrowąza, Warszawa 2000, s.67-68.

⁷⁸ Żukiewicz K., dz cyt., s. 362.

Maryi pisał: „ Ona kocha mnie więcej niż sto matek, wiedziałem o tym teoretycznie, ale przez tajemnice Różańca dochodziłem do tej słodkiej praktyki życia.”⁷⁹

O. Konstanty Żukiewicz OP (1894-1948) – słynny kaznodzieja i pisarz maryjny. Jego publikacje zostaną podane w bibliografii.

O. Antoni Górnisiewicz OP (1871-1948) – słynny kaznodzieja, wiele dzieł o różańcu opublikował w „Róży Duchownej” i „Szkole Chrystusowej”.⁸⁰

Słynni polscy kaznodzieje różańcowi z ostatnich dziesięcioleci: O. Gundysław Junik (1880-1954)⁸¹, O. Łucjan Wołek (+ 1968)⁸²O. Alfons Kwapien (1912-1974), profesor homiletyki dominikańskim seminarium duchownym⁸³, O. Wojciech Kobzdej (+1975)⁸⁴ O. Józef Burda (+ 1978)⁸⁵, O. Anzelm Jezierski (+1980)⁸⁶, O. Sylwester Paluch (+1983), O. Alojzy Barwacz (+1999)⁸⁷, O. Szymon Niezgoda (+2002) – kaznodzieja różańcowy, autor publikacji na temat różańca. Często zabierał głos w Katolickim Radio Lublin i w Katolickim Radio Podlasie.⁸⁸

4. Objawienia różańcowe bł. Alana de Rupe OP⁸⁹

Za podstawowe dzieło bł. Alana (1428-1475) jest uważana „Apologia” skierowana do biskupa Clugny Emeryka Ferry. Pełniło ono rolę odpowiedzi na zarzuty, że bł. Alan opowiada jakąś nową naukę i krzewi jakieś nowe nabożeństwo. Przypuszczalnie nie wszystkim podobało się, iż bł. Alan gorliwie

⁷⁹ Żukiewicz K., dz. cyt., s.401-302.

⁸⁰ Księga Zmarłych..., dz. cyt., s. 41-42.

⁸¹ J. w., s. 64.

⁸² J. w., s. 23.

⁸³ J. w., s. 65. Znany osobiście autorowi.

⁸⁴ Znany osobiście autorowi.

⁸⁵ Znany osobiście autorowi.

⁸⁶ J. w.

⁸⁷ J. w.

⁸⁸ J. w.

⁸⁹ J. w. , s. 2, 5, 836, 1189, 1215, 1226, 1259 i 1382; Gorce M., Le Rosaire..., dz. cyt., s. 97-107; Przed 1934 r. w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie znajdowały się inkunabuły zawierające dzieło bł. Alana „Rupensis Alnanus Psalterium B.M.V. z 1498 r. i drukowane: Fryburg 1619, Kolonia 1629, Neapol 1630, Madryt 1669 i Fiori Cornelli 1847.

szerzył modlitwę różańcową i przyjął do bractwa różańcowego około 50 tys. osób. O wartości naukowej jego publikacji wspomniano, kiedy przedstawione zostały źródła dotyczące początków dominikańskiej koncepcji Różańca. Natomiast naukę bł. Alana można streścić w dwóch zdaniach:

1⁰ Św. Dominik ujął Różaniec w odpowiednią formę rozmyślenia, sam tak modlił się, takiego Różańca uczył innych i zakładał bractwa różańcowe.

2⁰ Św. Dominik czynił to na podstawie szczególnych objawień Najświętszej Maryi Panny.

W tradycji dominikańskiej objawienia różańcowe bł. Alana należą do najważniejszych po objawieniach św. Dominika. Są uznane przez Kościół za autentyczne.⁹⁰ W objawieniach bł. Alana ważne są dane mu przez Maryję obietnice różańcowe:⁹¹

1⁰ Którzy wiernie służyć mi będą, odmawiając Różaniec, otrzymają pewną szczególną łaskę.

2⁰ Wszystkim odmawiającym pobożnie Różaniec przyrzekam moją szczególniejszą opiekę i wielkie łaski.

3⁰ Różaniec będzie najpotężniejszą zbroją przeciwko piekłu, wyniszczy zdrożności, usunie grzechy, wytępi herezje.

4⁰ Cnoty i święte czyny zakwitną – najobfitsze zmiłowanie dla dusz uzyska od Boga, serce odwróci od próżnej miłości świata, a podniesie do miłości Boga. Ileż dusz uświęci się tą modlitwą !

5⁰ Dusza, która poleca mi się przez Różaniec, nie zginie.

6⁰ Ktokolwiek będzie odmawiać Różaniec, pobożnie rozmyślając tajemnice, nie dozna nieszczęść, nie doświadczy gniewu Bożego, nie umrze nagłą śmiercią, nawróci się, jeśli jest grzesznikiem, jeśli zaś sprawiedliwym, wytrwa w łasce i osiągnie życie wieczne.

7⁰ Prawdziwi czciciele mego Różańca nie umrą bez sakramentów św.

⁹⁰ Acta S. Sedis de Rosario, dz. cyt., s. 2, 5 i ns.

⁹¹ Fanfani L., Różaniec N. Maryi Panny, Lwów 1935, s. 49-50 (tłum. z włoskiego – O. G. Junik OP)

8⁰ Chcę, by odmawiający mój Różaniec, mieli w życiu i przy śmierci światło i pełnię łask, w życiu i w śmierci mieli udział w zasługach świętych.

9⁰ Codziennie uwalniam z czyśćca dusze czczące mnie modlitwą różańcową.

10⁰ Prawdziwi synowie mego Różańca wielką chwałę osiągną w niebie.

11⁰ O cokolwiek przez Różaniec prosić będziesz, otrzymasz.

12⁰ Rozszerzającym mój Różaniec przybędę z pomocą w każdej potrzebie.

13⁰ Uzyskałam u mojego Syna, aby zapisani do bractwa mojego Różańca – mieli w życiu i przy śmierci za braci wszystkich mieszkańców niebios.

14⁰ Odmawiający Różaniec są moimi dziećmi – a braćmi Jezusa, mojego Syna.

15⁰ Nabożeństwo do mego Różańca – jest wielki znakiem przeznaczenia do nieba.

O wybraniu bł. Alana przez Maryję na apostoła Różańca zaświadcza jej słowa: „Ty byłeś w młodości wielkim grzesznikiem, ale ja wyjednałam ci nawrócenie u mojego Syna. Modliłam się za ciebie i gdyby to było konieczne, zniosłabym wszelkiego rodzaju cierpienia, by cię ratować. Nawróceni grzesznicy są moją chlubą. Zresztą chciałam cię uczynić godnym głosicielem mego Różańca.”⁹²

5. Początki Bractw Różańcowych

Św. Dominik był przekonany, że głoszeniu Ewangelii, tym bardziej zapobieganie jemu współczesnych herezji, musi, jak w czasach apostoelskich, towarzyszyć modlitwa i pokuta. Dlatego założył właśnie jako pierwszy klasztor dominikanek w Prouille (Francja). Podobny sens miało powstanie III Zakonu i Bractw Różańcowych.

⁹² Żukiewicz K., dz. cyt., s. 212.

Początkowo miały one nazwę: Bractwo Najświętszej Maryi Panny. Pierwsze Bractwo datuje się na 1221 r. w Palencji i istnieje przekonanie, że założył je sam św. Dominik. O innych Bractwach N.M.P. w XIII w. wiadomo z ust wroga tego typu ruchu religijnego – De Vineis (1239 r.): „Maja po swoich kościołach bractwa, do których masowo zapisują się mężczyźni i kobiety.” Zachowały się jeszcze inne udokumentowane informacje o Bractwach N.M.P. w XIII w.:

1243 r. – Innocenty IV nadaje przywileje Bractwu w Mediolanie.

1252 r. – do Bractwa z Bolonii kieruje list o. Jan z Teutonii, generał dominikanów.

1254-1261 – Aleksander IV udziela odpustów Bractwom w Padwie i Perugii.

1255 r. – Bractwo w Mantui otrzymało list od O. Humberta de Romanis, generała dominikanów, 1259 r. - Bractwo w Leodii, 1268 r. – Cumarino, 1272 r. – Luca, 1274 r. – Cremona, 1288 r. – Viterbo, 1288 r. – Orvietto.

Ponieważ sensem istnienia bractw N.M.P. było praktykowanie modlitwy różańcowej, z czasem ta organizacja przyjęła nazwę: Bractwo Różańcowe. Trudno jednak z dostępnych źródeł dominikańskich ustalić datę używania takiej nazwy.

Bractwa różańcowe na zachodzie Europy szczególnie rozwijają się w XV w. pod wpływem bł. Alan de Rupe i O. Jakuba Sprengera OP. Poparcia temu ruchowi udzielał szczególnie papież Innocenty VIII (1484-1492).⁹³

W Polsce rozkwit bractw różańcowych nastąpił w XVII w. Słynnym organizatorem bractw był O. Abraham Bzowski.⁹⁴ Kasowane bractwa podczas rozbiorów Polski nie odżyły z taką prężnością lecz zamieniły się w Kółka Różańcowe.

.....

⁹³ Mozard D., dz. cyt., s. 231.

⁹⁴ Barącz S., Rys dziejów..., dz. cyt., s. 125-126.

Niektóre opracowania o modlitwie różańcowej, szczególnie te, które mają aspiracje prac naukowych, starają się pomijać rolę św. Dominika i dominikanów. Niestety bywają one bezkrytycznie powtarzane za publikacjami, które nie są oparte na wiarygodnych źródłach. Konieczne więc stało się przypomnienie początków Różańca w koncepcji św. Dominika i obrona tej koncepcji na wzór „Apologii” bł. Alana de Rupe OP. Posłużono się więc opracowaniami, które uczciwie podają informacje i argumentacje zaczerpnięte z dominikańskich materiałów źródłowych. M. in. do takich pionierskich opracowań należy książka O. Konstantego Żukiewicza OP, raz po raz tutaj cytowana, „Królowa Różańca św. na świecie i w Polsce”. Szkoda, że zdążył opublikować tylko I tom dotyczący Różańca na świecie.

W przedstawionych wyżej zagadnieniach starano się przypomnieć podstawowe prawdy, które dotyczą Różańca od czasów św. Dominika. A więc:

1° Św. Dominik do znanej już formy powtarzania Ave Maria dodaje rozważania prawd wiary, które przedstawił słuchaczom, czyli jest to łączenie modlitwy ustnej z rozmyślaniem.

2° W czasach św. Dominika nie ma ustalonych tajemnic różańcowych. Są one losowe, czyli zasugerowane przez temat katechezy.

3° Świadectwa i ikonografia z XIII i XIV w. sugerują dzielenie Różańca na część radosną, bolesną i chwalebłą. Na pewno pierwszą tajemnicą chwalebłą było - Zwiastowanie.

4° Wprowadzenie stałych tajemnic różańcowych ma miejsce pod koniec XIV i na pocz. XV w. (O. Jakub Sprenger, dominikanin i Dominik z Prus, kartuz). Ustalone tajemnice opuszczają w rozważaniach obszerny okres publicznej działalności Pana Jezusa.

5° Nie ma dowodów, aby kartuskie klauzule różańcowe były praktykowane przez dominikanów.

6° Od czasów św. Dominika przy kościołach dominikańskich powstają bractwa różańcowe, które początkowo nazywano bractwami Najświętszej Maryi

Panny. Rozwój bractw na zachodzie Europy nabiera rozmachu od XV w., a w Polsce szczególnie pod koniec XVI w. i w wieku XVII.

7° Dawne bractwa różańcowe od połowy XX w. przekształciły się w Koła Różańcowe.

8° Zaproponowanie przez Jana Pawła II „tajemnic światła” można uważać za nawiązanie do Dominikowej koncepcji Różańca, kiedy w modlitwie i rozważaniu wychodzi się poza utarte schematy tajemnic.

Modlitwa różańcowa stała się dla św. Dominika i dominikanów oryginalną formą głoszenia Ewangelii z przekonaniem, że nie wystarczą same słowa, skoro nie będzie im towarzyszyła modlitwa – kontemplacja. Jan XXIII, papież, w „Dzienniku duszy” (pamiętnik od początku lat seminaryjnych) martwi się, że marnie odmówił Różaniec. Po chwili jednak samego siebie pociesza, ponieważ był przekonany, że razem z nim modliła się Maryja i Ona uzupełniła jego słabą modlitwę. Skoro Maryja jako Służebnica Pańska tak godnie przyjęła Słowo Boże, dlaczego nie wołać o Jej pomoc, kiedy i słuchający katechezy mają również przyjmować Słowo Boże. Pana Boga poznajemy nie tylko z wykładów, kazań i książek, ale również przez modlitwę. W ostatnich czasach najlepszym tego przykładem była nie wykształcona profesjonalnie św. Faustyna Kowalska.

Wybór bibliografii

1. Podstawowe publikacje źródłowe:

Acta S. Sedis de Rosario, t. I-IV, Lugduni 1890-1891

Beati F. Alani Redivini Ruspensis Tractatus de Ortu, Progressu Psalterii Christi et Mariae, ejusque Confraternitatis, Neapoli 1630 i 1665.

Gorce M. OP, *Le Rosaire et ses antécédents historiques d'après le manuscrit 12483, fonds français de la Bibliothèque Nationale, Paris 1931.*

2. Inne publikacje:

Andrzejowicz W., *Ogród Różany, Kraków 1607.*

Andrzejowicz W., *Modus recitandi publice SS. Rosarium, Cracoviae 1629.*

Antonin z Przemyśla, *Rosarium, Leopoli 1521.*

Birkowski F., *Żywot wyznawcy św. Dominika..., Kraków 1626.*

Biskupski J., *Rosarium seu poema de mysteriis, Calissi 1615.*

Boduelle G., *Dominik czyli łaska słowa, Poznań 1987.*

Bzovius Abraham, *Rosarium, Posnaniae 1599 i Coloniae 1616.*

Florida Mariana, *Wenecja 1612.*

Monile gemmeum divae Virginis Dei parenti..., Kolonia 1615.

Trilogium B. Virginis..., Wenecja 1596.

Rosarium seu exercitia pietatis christianae..., Poznań 1599.

Różaniec panny Maryi teraz na nowo w Krakowie u ś. Trójcy..., Kraków 1600.

Chodykiewicz K., *Różaniec z objawienia N.M.P. przez św. Dominika ogłoszony, Lwów 1773.*

Derey B., *Pieśni nabożne przy odprawianiu Różańców..., Kraków 1645.*

Dzieszkowski D., *Różaniec do Najświętszej Maryi Panny, Poznań 1918.*

Falkowski J., *Ogród Różany, Wilno 1829.*

Fanfani L., *Różaniec N. Panny Marji, Lwów 1935.*

Garrigou-Lagrange R., *La théologie du Rosaire, w: Acta Congressus Mariologici-Mariani, Romae 1950, t. 9, s. 7 i ns.*

Gawoth J., *Rosocoronatum Mariae, Cracoviae 1642.*

Górniewicz A., *Procesje różańcowe, Rzeszów 1887.*

Wiadomości o Arcybractwie Różańca św., Lwów 1880.

- Górzyński J., Różaniec Najświętszej Maryi Panny, Warszawa 1974.
- Jastrzębski B., Uwagi duchowne albo dyskursy nabożne na tajemnice Różańca świętego, Kraków 1670.
- Jasiński K., Rosarium, w: Summarius Ordinationum Capitulorum Generalium Ordinis Praedicatorum, Cracoviae 1638, s. 330-332.
- Kochowski W., Różaniec Najśw. Panny Maryi, Kraków 1668.
- Koudelka V., Modlitba ružence, Olomouc 1998.
- Kostecki R., Modlitwa różańcowa, Kielce 1948.
- Lipiński F., O Różańcu na podstawie listów Leona XIII, Kraków 1907.
- Łaszczewski W., Katechizm w tajemnicach różańcowych, Warszawa 1998.
- Miechowita Justyn, Discursus praedicabilis super Litanias Lauretanis Bmae Virginis Mariae..., Paryż 1642.
- Masson R., Le Rosaire après le Concile, "Marianum", t. 30 (1968), s. 218-252.
- Mozard D., Etude sur les origines du Rosaire, Lyon 1911.
- Naleśniak T. Za przyczyna Marji, Lwów 1927.
- Wykład tajemnic różańcowych, Lwów 1929.
- Niezgoda Sz., Różaniec nieustający, Wyd. Marianów, USA 1980.
- Żywy różaniec młodzieży, Wyd. Biuro misyjne, Warszawa 1980.
- Żywy różaniec matek, Wyd. Biuro misyjne, Warszawa 1980.
- Żywy różaniec ojców, Wyd. Biuro misyjne, Warszawa 1980.
- Żywy różaniec dzieci, Wyd. Biuro misyjne, Warszawa 1983.
- Różaniec rodzinny, Wyd. oo. Franciszkanów, Niepokalanów 1983.
- Modlitewnik różańcowy, Wyd. salezjańskie, Warszawa 1993.
- Różaniec święty modlitwą ewangeliczną (I), Wyd. oo. Franciszkanów, Niepokalanów 1994.
- Królowa Różańca świętego, Wyd. "DOAR", Warszawa 1995.
- Świadectwa wiernych z całej Polski, Wyd. "DOAR", Warszawa 1995.

Ewangeliczne źródła Różańca świętego:

T.I. Wyd. salezjańskie, Warszawa 1997.

T.II. Wyd. salezjańskie, Warszawa 1997.

Nowakowski J., Różany wianek, Lwów 1842.

Ruciński M., Zbiór sposobów wielbienia Różańcem, Przemyśl 1770.

Salij J., Wartości i braki modlitwy różańcowej, w: Chrześcijańska odpowiedź na pytania człowieka (praca zbiorowa) Warszawa 1974.

Sapecki C., Różaniec kaznodziejski..., Kraków 1720.

Scherschel R., Różaniec. Modlitwa Jezusowa Zachodu, Poznań 1988.

Szymak G., Prerogatywa Zakonu Kaznodziejskiego... od ś. Maryi Panny dotąd świadczonych, Wilno 1755.

Żywoty śś. Pańskich Zakonu Kaznodziejskiego na każdy dzień całego roku, Wilno 1752.

Thierry d'Argenlieu B., La théologie du Rosaire, w: Maria. Etudes sur Sainte Vierge, Paris 1956 t. 5, s. 721-754.

Vicaire M.H., Dominik i jego bracia kaznodzieje, Poznań 1985.

William F.M., Geschichte und Gebertsschule des Rosenkranzes. Wien 1948.

Zalewska K., Średniowieczna ikonografia różańcowa, Warszawa 1994.

Żukiewicz K., Królowa Różańca św. na świecie i w Polsce, t. I, Lwów 1934
(bibliografia w jęz. łacińskim, polskim, niemieckim, francuskim i włoskim).

Nauki różańcowe o N.M.P., Lwów 1935.

Różaniec Maryi (objaśnienie encyklik papieskich), Lwów 1935.

Uwielbienia Królowej Różańca św., Kraków 1921.